

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 18

Rivne - 2026

ISSN 2522-1590 (Online)
ISSN 2522-1582 (Print)

Випуск XVIII

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**
м. Рівне – 2026

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State University of the Humanities
Department of wind and percussion instruments of RSHU**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 18

**Rivne
2026**

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра духових та ударних інструментів**

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

До 85-річчя Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 18

Рівне - 2026

УДК 780.8:780.64

I-90

*Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол № 5 від 18 травня 2026 р.*

I-90 Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. пр. Вип. 18 / упоряд.: С. Д. Цюлюпа ; ред. кол.: С. Д. Цюлюпа, Я. В. Сверлюк, О. П. Палаженко та ін. – Рівне : НУВГП, 2026. – 157 с.

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на духових інструментах.

Збірник наукових праць РДГУ «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» зареєстровано Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення, рішення від 25.01.2024 № 183. Ідентифікатор медіа R30-02251.

Збірник наукових праць РДГУ «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» індексується міжнародними наукометричними базами даних Google Scholar та Academic Resource Index Research Bib.

ISSN 2522-1590 (Online)

ISSN 2522-1582 (Print).

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Цюлюпа Степан Данилович**, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Сверлюк Ярослав Васильович**, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Палаженко Олег Петрович**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редколегії:

Карп'як А.Я., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка;

Lato Piotr (Лято Пьотр), доктор габлітований, професор, проректор з наукової та творчої роботи Академії музики у Кракові імені Кшиштофа Пендерецького (Республіка Польща);

Качмарчик В.П., доктор мистецтвознавства, професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України;

Славінська Рада, доктор мистецтвознавства, професор Академії музичного, танцювального та образотворчого мистецтва в Пловдиві (Республіка Болгарія);

Круль П.Ф., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Громченко В.В., доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової, творчої та міжнародної діяльності Дніпровської академії музики;

Вовк Р.А., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України;

Буркацький З.П., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Овчар О.П., кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри оркестрових духових та ударних інструментів Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

Слупський В.В., кандидат мистецтвознавства, професор кафедри мідних духових та ударних інструментів Національної музичної академії України;

Цюлюпа Н.Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментального виконавства Рівненського державного гуманітарного університету;

Закопєць Л.М., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, директор Львівського державного музичного ліцею імені Соломії Крушельницької.

Упорядник: професор Цюлюпа С. Д.

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2026

© Національний університет водного господарства та природовикористання, 2026

З М І С Т

Історія та теорія музичного мистецтва

Вовк Р.А. Ювіляри НМАУ – корифеї духового мистецтва України!.....	5
Кушнір А.Я., Пухляк М.Є. Міжнародний фестиваль «Kyiv Flute Days» (Київські флейтові дні) в українському і світовому соціокультурному просторі.....	17
Цюлюпа С.Д. Відділ духових та ударних інструментів Бурштинської ДМШ в музичній культурі Прикарпаття.....	23
Мельник О.Ю. Величний поступ військових духових оркестрів України: історія, функціонування та сучасні трансформації.....	37
Подольчук В.В., Цюлюпа Н.Л. Творчі здобутки Володимира Гриця в контексті діяльності Тернопільського муніципального духового оркестру «Воля».....	44
Гнатишен І.С. Циклова комісія духових та ударних інструментів Кам'янець-Подільського фахового коледжу культури і мистецтв у системі музичної освіти Поділля.....	49
Лисий Р.О. Традиції та сучасні тенденції розвитку духових оркестрів Хмельниччини.....	54
Димченко С.С., Димченко К.С., Печерська І.О. Еволюція ролі ударних інструментів у музичному мистецтві ХХ століття.....	59

Педагогіка та методика духового виконавства

Бондарчук В.І. Засоби виконавської виразності гри на хроматичній валторні: педагогічний та виконавський аспекти.....	66
Вар'яко О.І. Арії для труби в ораторіях Г.Ф. Генделя. Технічні та стилістичні труднощі.....	75
Андрусенко С.Л. Кларнетове виконання романтизму ХІХ століття та його роль у розвитку кларнетової музики.....	81
Ткачук В.В. Оркестрове виконавство як чинник професійного розвитку студента – інструменталіста.....	86
Концевич О.Ю. Новостворені тренажери-аналізатори виконавського видиху для виконавців на духових інструментах.....	91
Дондаков Ю.М. Камерний ансамбль у процесі формування молодого музиканта: мій досвід.....	96
Кашперський В.П. Основні етапи підготовки трубача до конкурсного виступу: психологічні та методологічні аспекти.....	101
Терлецький М.М., Палаженко О.П. Музична пам'ять музиканта-духовика та шляхи її вдосконалення.....	106
Закопєць М.Л. Розвиток музично-слухової уваги у структурі професійної підготовки музиканта-духовика.....	112
Малоголовець О.Ю. Інноваційні технології формування музичних здібностей музиканта-ударника.....	118
Пастушок Т.В. Особливості діяльності диригента дитячого оркестрового колективу в умовах сучасності.....	122
Сиротюк Д.М., Петришин Д.М., Ворончак І.І. Роль і функції керівника ансамблевого колективу в музично-педагогічному процесі.....	127
Филипчук М.С. Специфіка навчання здобувачів вищої освіти в естрадному оркестрі на кафедрі естрадного та вокально-хорового мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету.....	132

Сивохіп С.В., Саморук В. Макух Д.Є. Інструментально-виконавська підготовка вчителів музичного мистецтва: зміст і шляхи реалізації.....	136
Дупіряк П.О. Педагогічні умови розвитку технічної майстерності учнів у класі труби	142
Презентація сучасних наукових, навчально-методичних та нотних видань духовиками України та зарубіжжя (2014–2026 роки)	146

УДК 378:782.087.12

Закопець Михайло Львович*доктор філософії,**доцент кафедри духових та ударних інструментів**факультету музичного мистецтва**Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8368-6495>

РОЗВИТОК МУЗИЧНО-СЛУХОВОЇ УВАГИ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МУЗИКАНТА-ДУХОВИКА

Анотація. У публікації автори акцентують увагу музикантів-духовиків на одній із ключових складових навчально-виконавського процесу – розвитку уваги як психофізіологічної та професійно значущої якості. Підкреслюється, що виховання високого рівня зосередженості, стійкості та керованості уваги є необхідною умовою формування професійної майстерності музиканта, адже саме увага забезпечує точність звукоутворення, координацію виконавських рухів, усвідомлений слуховий контроль і глибоке проникнення в художній зміст твору.

Особлива увага приділяється специфіці діяльності музиканта-духовика, для якого навіть процес видобування окремого звуку пов'язаний із комплексною взаємодією дихання, амбушура, артикуляційного апарату та моторики рук. У цьому контексті увага розглядається як інтегративний механізм, що об'єднує технічні, слухові та емоційно-образні компоненти виконавства в цілісну систему. Автори наголошують, що без сформованої довільної уваги неможливе досягнення автоматизму виконавських дій, їхньої стабільності та художньої переконливості.

Автори доходять висновку, що зосередженість і концентрація думки є універсальними передумовами успіху не лише в музичному мистецтві, а й у будь-якій сфері діяльності. Розвинена увага сприяє формуванню відповідальності, самоконтролю, наполегливості та здатності до продуктивного мислення, що робить її важливим компонентом професійної компетентності сучасного спеціаліста.

Ключові слова: увага, компонент, викладач, учень, інтегративний механізм, воля, темперамент.

Abstract. In this publication, the author of the article, tries to draw the attention of wind musicians to such a complex question in the learning process as attention. Without proper attention, neither a professional musician nor a responsible employee of other labor activity will be born. Attention and concentration of thought are the cause of all success.

In the publication, the authors focus the attention of wind musicians on one of the key components of the educational and performing process - the development of attention as a psychophysiological and professionally significant quality. It is emphasized that the upbringing of a high level of concentration, stability and controllability of attention is a necessary condition for the formation of a musician's professional skill, because it is attention that ensures the accuracy of sound production, coordination of performing movements, conscious auditory control and deep penetration into the artistic content of the work.

Special attention is paid to the specifics of the activity of a wind musician, for whom even the process of producing a separate sound is associated with the complex interaction of breathing, embouchure, articulation apparatus and hand motility. In this context, attention is considered as an integrative mechanism that combines technical, auditory and emotional-figurative components of performance into a holistic system. The authors emphasize that without the formed voluntary attention it is impossible to achieve the automatism of performing actions, their stability and artistic persuasiveness.

The authors conclude that concentration and concentration of thought are universal prerequisites for success not only in musical art, but also in any field of activity. Developed attention

contributes to the formation of responsibility, self-control, perseverance and the ability to productive thinking, which makes it an important component of the professional competence of a modern specialist.

The difference between wind instrument performers and other instrumental musicians is that even a single sound on a wind instrument requires tension of the central nervous system. When a wind musician reproduces one sound, there are four objects of attention in the field of vision - breathing, lips, tongue, hands, which interact with each other.

Keywords: attention, component, teacher, student, integrative mechanism, will, temperament.

Постановка проблеми. Слухова увага відіграє неймовірно важливу роль у формуванні майстерності музикантів-духовиків. Вона є своєрідним невидимим інструментом, який допомагає гармонійно поєднувати різні аспекти музичної діяльності: відточене слухове сприйняття, виконання з високим рівнем професіоналізму та творчий самовираз. Вміння концентрувати слухову увагу напругу впливає на здатність музиканта не просто розуміти і відчувати музику, а робити це глибше, тонше та змістовніше. Це дозволяє не лише вправно виконувати музичні твори, але й глибше аналізувати їхню структуру, відчувати композиційні тонкощі та усвідомлювати ідейний зміст. Усе це створює умови для глибшого емоційного зв'язку з музичним мистецтвом, наповнюючи його особливим змістом і натхненням.

Такий підхід не тільки забезпечує якісне закріплення музичних навичок, але й відкриває можливість для глибшого осмислення естетичної сутності музичних творів. Водночас актуальність цієї теми пов'язана як із практичними потребами музичного навчання, так і з недоліком системного наукового дослідження та методичного розвитку в цьому напрямку.

Матеріали та методи. Розвиток стійкої та сфокусованої слухової уваги є вагомим компонентом освітнього процесу, який можна ефективно досягти через використання яскравих і захоплюючих музичних вражень. Такі враження сприяють пробудженню інтересу та глибокого захоплення музичним мистецтвом, що, в свою чергу, створює оптимальні умови для формування ключових умінь і навичок. Чим глибше учень інтегрований у світ музичного мистецтва, тим легше спрямовувати його увагу на аспекти слухового сприйняття, поступово формуючи здібність до аналізу прослуханої музики, удосконалення техніки відтворення звуків і точного звуковисотного інтонування [3, с. 68].

Крім того, це дозволяє учню впевнено працювати з визначенням тривалості звучання і відносної ритмічності музичних елементів. Подібні аспекти були предметом глибокого вивчення в працях багатьох видатних дослідників і фахівців у галузі музикознавства та педагогіки, серед яких заслуговують на увагу роботи С. Миколінської, О. Ростовського, М. Терлецького, В. Апатського, А. Карпяка та О. Щолокової, А. Козир, Л. Паньків, Н. Цюлюпи, О. Палаженка, Я. Сверлюка та ін.

Важливу роль у розвитку слухової уваги відіграє застосування спеціальних музичних вправ, які демонструють найбільшу ефективність під час індивідуальних занять. Саме при такій роботі закладається основа музичної свідомості через творчу активність учня, яка з часом стає все більш значущою у навчальному процесі. Творча ініціатива є потужним інструментом не лише для формування слухової уваги, але й для розвитку цілісного музичного мислення. Важливо навчати учня усвідомлено взаємодіяти з музикою, орієнтуючи його на внутрішню установку «чую».

Це сприяє активному аналізу музичного матеріалу, розвиваючи здатність слухати уважно, оцінювати мелодії за звуковисотністю й ритмом, а також вдосконалювати контроль над їх виконанням. Усвідомлений підхід «чу» відіграє ключову роль у покращенні слухової чутливості та виконавських навичок. Він допомагає учневі зосереджувати увагу на найтонших деталях звучання, розвивати звичку контролювати ритм і точність виконання вправ, а також досягати глибшого розуміння музичного змісту.

У результаті слух поступово набуває спрямовуючої функції, стаючи важливим інструментом творчого розвитку й розширення здібностей у галузі музичного мистецтва [3, с. 68].

Мета статті полягає у тому, щоб висвітлити питання музично-слухової уваги в музичній педагогіці. Ця тема досі спеціально не досліджувалась, хоча педагоги-музиканти активно використовують цей термін у своїй практичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Активізація слухової уваги є важливим етапом для усвідомленого виконання вправ, що мають високу цінність. Вони допомагають зацікавити учнів музикою та відкривають для них можливість глибше сприймати і розуміти її.

У формуванні здібностей музиканта-духовика вагоме значення мають автоматизовані рухи, які виникають у результаті багаторазового повторення одних і тих самих дій. Результативність цього процесу безпосередньо залежить від рівня музично-слухової уваги. Особливою рисою духових інструменталістів є те, що навіть створення одного звуку вимагає значного напруження центральної нервової системи. Виконуючи звук, музикант-духовик концентрується на чотирьох основних аспектах: диханні, роботі губного апарату, язика та рук, які повинні працювати як злагоджений механізм [1].

Після утворення звуку виникає ще один аспект контролю над низкою важливих характеристик: висотою, тембром, гучністю, тривалістю звучання та іншими. Інформація про фізичний процес і наслідки створення звуку передається в кору головного мозку.

Початківець-духовик зазвичай не в змозі одночасно врахувати всі ці параметри й рідко має можливість зосередитися на створенні художнього образу. Цей процес проходить поступово, у міру автоматизації виконавчих дій. А яким же є механізм цієї автоматизації за надлишкової кількості об'єктів уваги?

Багато викладачів постійно наголошують своїм учням на важливості уважного слухання власного виконання. Проте парадокс у тому, що чимало молодих музикантів не володіють навиком прислухатися до себе і виявляти недоліки у своїй грі.

Уміння оцінювати і контролювати себе під час гри тісно пов'язане із формуванням психологічних навичок музиканта-духовика. Поки музикант не навчиться сприймати себе як об'єкт спостереження і чітко розуміти, що саме потрібно вдосконалити, він не зможе критично аналізувати свої дії.

Таким чином, здатність уважно слухати свою гру залежить не лише від точно налаштованого слухового сприйняття, але й від особистісної зрілості та сформованості музиканта. Гра на духовому інструменті є надзвичайно складною діяльністю, яка потребує високого рівня особистісного розвитку, відточеної координації психічних процесів сили волі, концентрації уваги, пам'яті, а також бездоганної узгодженості тонких фізичних рухів. Досягнення високого художнього результату неможливе без уміння музиканта зосереджуватись і глибоко занурюватися у свою справу.

Зосередженість – це перша буква в алфавіті успіху, відповідав І. Гофман на питання про єдиний цілеспрямований спосіб своєї діяльності [3, с. 69].

Увага та зосередженість думки є основою будь-якого успіху. Краще не братися за справу зовсім, ніж виконувати її без належної серйозності та уваги.

Молоді музиканти часто намагаються оволодіти секретами виконавського мистецтва, не приділяючи достатньої уваги своїм діям, особливо якщо їх не спрямовувати на організовану й свідому роботу. Їхні думки нерідко розсіюються між виконанням гам і сторонніми думками про інші заняття чи розваги. М. Рубінштейн зазначав, що механічні вправи залишаються сухими та непродуктивними без участі розуму [6].

Які ж переваги має духовий музикант, що володіє розвиненою здатністю концентруватися та ефективно використовувати свою увагу? Його технічне виконання відрізняється більшою точністю, відсутністю помилок і недбалості. Крім того, таке виконання вражає продуманістю й логічністю, забезпечуючи глибше проникнення у структуру твору.

Навпаки, музикант-духовик без належно розвинутої уваги проявляє протилежні риси як у виконавській майстерності, так і в особистих якостях. Помилки при виконанні музичного твору найчастіше виникають не через недостатню кількість роботи, а через невміння користуватися правильними підходами та методами. Недосконале виконання є наслідком низької якості роботи, а не її обсягу. Робота високої якості завжди передбачає сконцентровану та цілеспрямовану увагу.

Загальний рівень зосередженості та вміння розподіляти увагу має значний вплив на якість виконання музичних творів. Під час гри музикант направляє свою увагу одразу в кількох напрямках: на точність виконання, на загальну емоційну характеристику музики, а також на природність і свободу своїх рухів.

У процесі виконання увага виконавця ніби рухається одночасно за двома осями горизонтальною і вертикальною. Горизонтальна увага зосереджується на поточному моменті гри, охоплюючи кожен наступний фрагмент і водночас утримуючи цілісний образ твору. Вертикальний аспект уваги включає координацію рухів рук і особливості звуковидобування [5].

Якість уваги музиканта виявляється у його вмінні створювати звукові образи, що виникають у процесі гри, наприклад, під час роботи пальців чи правої руки тромбоніста. У цьому контексті слуховий контроль виконуваного твору та здатність об'єктивно оцінювати власну гру стають ключовими елементами музичного мистецтва, з чим погоджуються усі музиканти без винятку. Здатність чути себе є основоположним фактором у розвитку якості уваги у духовика. Обсяг уваги належить до найважливіших якостей музиканта, адже він визначає його можливість сприймати різноманітні аспекти виконавського процесу як цілісну картину.

При цьому вміння усвідомлювати реальний результат своїх дій у момент їх здійснення не є вродженою властивістю. Ця навичка розвивається поступово через набуття досвіду, який, завдяки своїм позитивним результатам, сприяє вдосконаленню здатності концентрувати увагу [3].

Найпереконливішим фактором у цьому процесі стає саме успішний досвід. Сформувати музично-слухову увагу допомагає цілий ряд умов: спрямованість концентрації на конкретне завдання, посилення контролю за виконанням, інтерес до власної виконавської діяльності.

Значну роль у цьому відіграють також практичні та емоційно виразні вказівки викладача під час показу виконання музичного матеріалу. Поступове ускладнення завдань, в поєднанні із уважністю і наполегливістю учня, сприяє досягненню успіху у розвитку цієї важливої навички [6].

Зосередженість слухової уваги є важливою характеристикою активного сприйняття музики музикантом. Уміння слухати та чути музичне звучання залежить від здатності концентрувати і розподіляти увагу.

Людська увага поділяється на два основні види: мимовільну та довільну. У межах цієї теми розглядатимемо лише довільну увагу. Довільна увага полягає у свідомо направленому фокусуванні людини на об'єктах і явищах навколишнього середовища або на внутрішній психічній діяльності. Її ключовим компонентом є вольові зусилля [3]. Цей вид уваги потребує внутрішнього напруження, зусиль і спроможності змусити себе сконцентруватися на чомусь, відкидаючи інші відволікаючі фактори. Усі дії, спрямовані на зміцнення волі, водночас сприяють розвитку довільної, концентрованої уваги. Воля зазвичай формується через подолання різноманітних труднощів.

Рівень уваги у людей може значною мірою залежати не тільки від їхніх індивідуальних особливостей, але й від умов, у яких вони перебувають. Це впливає як на перебіг психічних процесів, так і на загальну діяльність індивіда [3].

Одним із ключових аспектів уваги є концентрація, тобто рівень зосередженості на певному об'єкті. Не менш важливою характеристикою концентрації є стійкість уваги, що проявляється у здатності тривалий час утримувати фокус на конкретному об'єкті або під час виконання однієї діяльності. Як стійкість, так і інтенсивність уваги відіграють значну роль у процесі навчання музиканта-духовика.

Зосередженість і стійкість уваги безпосередньо залежать від характеристик об'єкта, на який вона спрямована, а також від індивідуальних особливостей учня. Увага активізується не лише під час перегляду нотного тексту, але й у процесі спроби виконання музичного твору на інструменті.

Увага є здатністю людини концентруватися на процесі діяльності, одночасно відключаючись від усіх зовнішніх і сторонніх подразників. Індивідуальні можливості кожної людини в цій сфері зумовлені особливостями її нервової системи [2].

Цей психічний стан невід'ємно пов'язаний із контролем за діями, які набувають властивостей уваги на етапі досягнення автоматизму. Видатні музиканти, особливо інструменталісти, часто підкреслюють важливість уваги у формуванні та досягненні високого рівня майстерності. Увага є ключовим компонентом у житті кожної людини.

Це явище демонструє очевидний принцип: дивитися – не завжди означає бачити, слухати – не обов'язково означає чути. Недостатня увага призводить до втрати усвідомленого ставлення до виконуваної діяльності, що, у свою чергу, стає перешкодою для продуктивного мислення. Саме здатність концентруватися дозволяє глибше сприймати навчальний матеріал, сприяючи його більш ефективному засвоєнню. Завдяки уважності можна швидше запам'ятовувати інформацію та довше утримувати її в пам'яті. Крім того, увага відіграє важливу роль у розвитку вольових якостей, таких як наполегливість і здатність досягати мети, особливо в процесі подолання труднощів [3].

Крім того, слід враховувати, що увага має свої індивідуальні особливості залежно від віку. Її рівень значною мірою визначається розумовим розвитком особистості, ступенем її пізнавального інтересу, емоційним станом, волею, рисами характеру, темпераментом, станом нервової системи та фізичним самопочуттям. Усі ці чинники потребують ретельної уваги з боку викладача в процесі навчання та виховання музиканта-духовика. Особливо важливо звернути увагу саме на цей аспект роботи задля успішного досягнення освітніх цілей [5].

Зазвичай у процесі навчання викладач передає своєму учню частинку своєї особистості, а іноді навіть віддає всю себе. Саме тому, чим значущішою є особистість учителя, тим більший позитивний вплив він здатен справити на свого учня.

Особистість викладача формується рівнем його занурення в загальнолюдську культуру, професійними знаннями та навичками, а також здатністю дотримуватись відповідного такту і належної поведінки. Добре, коли викладач має певні досягнення у професійній сфері: дипломи вищого навчального закладу, нагороди на конкурсах, публікації в журналах, газетах, наукових збірниках, а також наукові чи почесні звання. Усе це є підтвердженням майстерності викладача у володінні своїм предметом.

Водночас, навіть значний обсяг теоретичних знань у тій чи іншій галузі не гарантує, що їхній носій стане гарним педагогом. У світовій практиці є чимало прикладів, коли викладач із скромними можливостями сприяв видатним досягненням своїх учнів. Це стається тоді, коли основні професійні вміння, знання та здібності помножуються на комплекс особистих людських якостей викладача.

У взаємодії «викладач-учень» ключову роль відіграють особистісні якості викладача, серед яких найважливішими є комунікативність і організаційні здібності [1].

Підтримка розвитку учня, особливо в аспекті виховання музично-слухової уваги музиканта-духовика, сприяє застосуванню демократичного стилю спілкування. У такому форматі викладач не пригнічує позицію учня своїм авторитетом, визнаючи його право на власну точку зору.

Спірні моменти вирішуються шляхом дискусії, що дозволяє учасникам оцінити сильні та слабкі сторони різних позицій.

Демократичний стиль спілкування між викладачем і учнем характеризується такими рисами:

- визнання права учня на самостійне мислення та підтримка такої незалежності;
- виховання через заохочення і стимулювання, а не через покарання або примус;
- прагнення формувати у учнів високу самооцінку та віру у власні сили, уникаючи критики, насмішок, нетерпимості чи роздратування;
- досягнення одних учнів не перетворюються на привід для порівнянь або докорів до інших, створюючи атмосферу рівних можливостей для всіх;
- здатність викладача розуміти труднощі перехідного періоду та прогнозувати майбутній розвиток особистості своїх вихованців, виходячи з їх потенційних здібностей [3, с. 70].

Такі підходи сприяють створенню комфортного освітнього середовища, яке мотивує учня до розвитку і досягнення успіхів.

Яким би не було значення якісних міжособистісних стосунків між викладачем та учнем, внутрішня мотивація до пізнання предмета має ще більш вирішальне значення.

Американські психологи Джон Аткінсон і Девід Макклелланд встановили, що мотивація включає два ключові аспекти: прагнення до успіху та уникнення невдач. Розкриття таланту учня полягає не лише в тому, щоб навчити його майстерно виконувати свій фах, але й у здатності зробити з нього більш розумну, працьовиту та справедливую особистість [3].

Для справжнього викладача об'єктом роботи є не лише музичний твір чи інший предмет, але й особистість учня і його всебічний розвиток. Щоб успішно виховувати і формувати учня, викладач повинен постійно працювати над власним зростанням і самовдосконаленням.

Висновки. Розвиток слухової уваги є визначальним чинником професійного становлення музиканта-духовика, оскільки саме вона забезпечує усвідомленість виконавських дій, якість звукоутворення та формування художнього образу твору. Активізація слухового контролю сприяє глибшому розумінню музичного матеріалу й підвищує результативність навчального процесу. Специфіка гри на духових інструментах зумовлює підвищене навантаження на центральну нервову систему виконавця, адже навіть видобування одного звуку потребує скоординованої роботи дихання, амбушура, язика й рук. Автоматизація цих дій відбувається поступово й безпосередньо залежить від рівня сформованості музично-слухової уваги. Здатність чути й оцінювати власне виконання не є вродженою, а формується у процесі систематичної роботи, накопичення позитивного досвіду та свідомого самоконтролю. Лише за умови розвитку довірливої уваги, вольових якостей і внутрішньої зосередженості виконавець здатен досягти технічної точності та художньої виразності. Важливу роль у розвитку слухової уваги відіграє особистість викладача, його професійна компетентність, педагогічний такт і стиль спілкування.

Отже, слухова увага виступає інтегративною психофізіологічною якістю, що поєднує технічний, інтелектуальний і особистісний аспекти діяльності музиканта-духовика. Її систематичний розвиток є необхідною умовою досягнення високого рівня виконавської майстерності та всебічного професійного зростання.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому вивченні психофізіологічних механізмів формування слухової уваги музиканта-духовика з урахуванням сучасних досягнень нейропсихології та когнітивної науки, а також розробки міждисциплінарної моделі розвитку слухової уваги, яка поєднуватиме музично-педагогічні, психологічні та нейрофізіологічні підходи й сприятиме підвищенню ефективності професійної підготовки музикантів-духовиків.

Список використаних джерел

1. Миколінська С. Музично-слухова увага молодших школярів: теорія та методика формування : навч.-метод. посіб. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова 2015. 220 с.
2. Ростовський О. Методика викладання музики у початковій школі : навч.-метод. посіб. 2-е вид. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2000. 216 с.
3. Терлецький М. М. Музично-слухова увага музиканта-духовика і її виховання. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упорядник С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2024. Вип. 16. С. 68–71.
4. Atkinson J. M. An introduction to motivation. N.Y. : van Nostrand, 1964. 344 p.
5. Koelsch S., Schröger E., Tervaniemi M. Superior pre-attentive auditory processing in musicians. *Neuroreport*. 1999.
6. Shen D., Ross B., Alain C. Temporal deployment of attention in musicians: Evidence from an attentional blink paradigm. *Ann. N. Y. Acad. Sci.*, 2023.